

347, 121.2:616 - 036.21 "COVID-19" (477)

П68

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРАВА ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ І ЗАХИСТУ

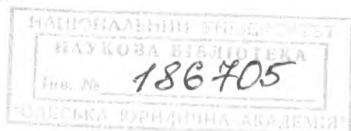
Монографія

За редакцією

доктора юридичних наук, професора Є.О. Харитонова,
доктора юридичних наук, професора О.І. Харитонової,
кандидата юридичних наук, доцента К.Г. Некіт

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

УДК 347.121.2:616-036.21

П68

Рецензенти:

Луць В.В. — доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, Заслужений діяч науки і техніки;

Завальнюк В.В. — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;

Діденко А.В. — доктор юридичних наук, доцент

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 7 від 11.05.2020 р.)

Права приватної особи в умовах пандемії COVID-19: проблеми здійснення і захисту : монографія / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, К.І. Беяков ; за ред. д. юрид. н., проф. Є.О. Харитонova, д. юрид. н., проф. О.І. Харитонovoї, к. юрид. н., доц. К.Г. Некіт. — Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. — 404 с.

ISBN 978-966-992-079-9

У монографії досліджуються актуальні проблеми, пов'язані з реалізацією та захистом прав приватної особи в умовах пандемії. Колективом авторів проаналізовано проблеми обмеження прав приватної особи в умовах пандемії, захисту особистих немайнових прав, зміни, що виникли у сфері регулювання договірних відносин під час пандемії, особливості підходів до регулювання медичної та фармацевтичної діяльності, роботи нотаріату та судів. Монографія переслідує мету розробити цілісну концепцію вирішення численних правових проблем, що виникли у зв'язку з кризою, зумовленою пандемією.

Монографія розрахована як на наукових та науково-педагогічних працівників, так і на практикуючих правознавців, а також стане на користь кожному, хто стикнувся з проблемами здійснення та захисту прав приватної особи в умовах пандемії COVID-19.

УДК 347.121.2:616-036.21

ISBN 978-966-992-079-9

© ВД «Гельветика», 2020

Колектив авторів:

Харитонов Євген Олегович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: інтродукція, п. 1.1 (у співавторстві з Харитоновою О. І.); п. 1.2.

Харитонova Олена Іванівна — доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 1.1 (у співавторстві з Харитоновим Є. О.); п. 1.3.

Беляков Костянтин Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач наукового відділу теорії, історії та філософії інформаційного права Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України: п. 2.2 (у співавторстві з Шопіною І.М.).

Булеца Сибілла Богданівна — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет»: п. 5.1.

Голубева Неллі Юріївна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.1.

Кізлова Олена Сергіївна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного та господарського права й процесу Міжнародного гуманітарного університету: п. 4.4.

Коссаk Володимир Михайлович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного права та процесу Львівського національного університету імені Івана Франка: п. 1.5.

Подцерковний Олег Петрович — доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 2.4.

Савчин Михайло Васильович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Ужгородського національного університету: п. 2.1.

Сафончик Оксана Іванівна — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 6.1.

Шопіна Ірина Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ: п. 2.2 (у співавторстві з Беяковим К.І.).

Давидова Ірина Віталіївна — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.2.

Харитонова Тетяна Євгенівна — доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 7.1.

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 5.2 (у співавторстві з Берназ Д.В.).

Глиняна Катерина Михайлівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 6.2.

Калітенко Оксана Михайлівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.2.

Колодін Денис Олексійович — кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету цивільної та господарської юстиції, доцент кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.1 (у співавторстві з Федоровим В.А.).

Кривенко Юлія Василівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.4 (у співавторстві з Адаховською Н.С.).

Мазуренко Світлана Вікторівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 5.3.

Матійко Микола Володимирович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 1.4.

Мартинюк Едуард Іванович — кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету історії та філософії Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова: п. 2.3 (у співавторстві з Никитченко О.Е.).

Некіт Катерина Георгіївна — кандидат юридичних наук, доцент, докторант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 2.5.

Никитченко Олена Едуардівна — кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури гуманітарного факультету, Одеського національного політехнічного університету: п. 2.3 (у співавторстві з Мартинюком Е.І.).

Омельчук Олександр Сергійович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.5.

Ткалич Максим Олегович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Запорізького національного університету: п. 4.6 (у співавторстві з Толмачевською Ю.О.).

Токарева Віра Олександрівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.3.

Федоров Валентин Андрійович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.1 (у співавторстві з Колодіним Д.О.).

Фасій Богдан Володимирович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.2.

Чванкін Сергій Анатолійович — кандидат юридичних наук, доцент, голова Київського районного суду м. Одеси, голова Асоціації слідчих суддів України: п. 7.2.

Адаховська Надія Сергіївна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 3.4 (у співавторстві з Кривенко Ю.В.).

Берназ Дмитро Васильович — викладач кафедри тактико-спеціальної вогневої та фізичної підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ: п. 5.2 (у співавторстві з Берназ-Лукавецькою О.М.).

Толмачевська Юлія Олегівна — аспірант кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: п. 4.6 (у співавторстві з Ткалич М.О.).

ЗМІСТ

ІНТРОДУКЦІЯ	
ПАНДЕМІЯ: ПРАВО ОСОБИ ЧИ ПРАВО ДЕРЖАВИ	9
РОЗДІЛ І	
ПРИВАТНА ОСОБА ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ПАНДЕМІЇ	16
1.1. Людина, громадянин, приватна особа	16
1.2. Приватна особа і приватні/цивільні та публічні/адміністративні засоби досягнення мети карантину	27
1.3. Адміністративно-правові засоби впливу на поведінку приватної особи в умовах карантину	39
1.4. Функціональні аспекти цивільного та приватного права під час пандемії	50
1.5. Реалізація суб'єктивних цивільних прав особи в умовах пандемії	65
РОЗДІЛ ІІ	
ПРОБЛЕМА ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	78
2.1. Суспільний інтерес як критерій обмеження прав людини та боротьба із пандемією	78
2.2. Інформаційна гігієна під час карантину: правовий вимір	99
2.3. Свобода релігії в умовах пандемії	119
2.4. Карантинні заходи у розрізі економічних свобод та конституційних засад підприємництва	137

2.5. Особливості захисту права приватної власності в умовах надзвичайного стану: аналіз практики ЄСПЛ	152
--	-----

РОЗДІЛ III

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА І ПАНДЕМІЯ	167
--	-----

3.1. Особисті немайнові права особи в період пандемії: проблеми забезпечення	167
3.2. Окремі проблеми захисту персональних даних в умовах пандемії	179
3.3. Зловживання цивільним правом та право на інформацію	194
3.4. Реалізація права на освіту в умовах пандемії	204

РОЗДІЛ IV

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ	218
--	-----

4.1. Оголошення карантину у зв'язку із пандемією як форс-мажорна обставина	218
4.2. Електронні договори в умовах карантину	228
4.3. Розсуд при здійсненні цивільних прав в умовах пандемії	239
4.4. Орендні відносини в період пандемії	249
4.5. Житлові відносини і карантин	262
4.6. Права спортсменів і кіберспортсменів в умовах пандемії	276

РОЗДІЛ V

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОЇ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	287
--	-----

5.1. Договір керованого доступу в умовах пандемії: переваги та недоліки	287
5.2. Особливості надання медичних послуг в умовах пандемії	302
5.3. Примусове ліцензування в сфері інтелектуальної власності щодо лікарських засобів: світовий досвід	312

РОЗДІЛ VI	
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	
ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН	329
6.1. Окремі аспекти дистанційного укладення та припинення шлюбу в період пандемії	329
6.2. Захист прав дитини в умовах пандемії	344
РОЗДІЛ VII	
ПРОБЛЕМИ НОТАРІАЛЬНОЇ ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	354
7.1. Проблеми вчинення нотаріальних дій під час карантину	354
7.2. Відправлення правосуддя в умовах запровадження карантину	364
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	373

Отже, за допомогою ДКД в умовах COVID-19 пацієнти можуть отримувати нові методи лікування, поки довготермінові дані про них все ще збираються, за значно зниженою вартістю і до прийняття остаточних рішень щодо фінансування. Їх використання з часом буде зростати у зв'язку з високими цінами на нові лікарські засоби, зокрема на вірусні захворювання, захворювання, що стосуються раку; бюджетне обмеження споживачів; обмеження в часі; невизначеність щодо ефективності нових лікарських засобів у рутинній клінічній допомозі (реальне життя); і готовність вирішити проблему, яка виникла у зв'язку із захворюванням.

5.2. Особливості надання медичних послуг в умовах пандемії

На сьогоднішній день охорона здоров'я є однією з основних галузей сфери виробництва послуг. Так, у статті 49 Конституції України міститься право кожного громадянина на охорону здоров'я та медичну допомогу, зміст яких, у тому числі, становить право громадянина на отримання медичних послуг. Для початку необхідно визначитися з сутністю медичних послуг.

Само визначення «медична послуга» вперше з'являється у законодавстві України десь у 90-х роках, однак це визначення до цього часу у переважній більшості актів чинного законодавства використовується достатньо рідко порівняно з визначенням «медична допомога»³⁵⁸.

Так, Конституційний Суд України 25.11.1998 року зазначив у рішенні № 15-рп/98, що зміст поняття «медична допомога» не розкривається у Конституції України. Визначення також не

³⁵⁸ Антонов С.В. Правова регламентація надання медичних послуг / С.В. Антонов. Журнал: Управління закладом охорони здоров'я. — К., 2007. — С. 18–22.

міститься в Основах законодавства про охорону здоров'я та інших нормативних актах. Щодо змісту поняття «медична допомога» у медичній науці воно переважно включає у себе різноманітні профілактичні заходи, які проводяться у період пологів, лікування захворювань, різноманітних травм. А також сюди відноситься лікування та медичний огляд, інколи деякі інші види медичних процесів.

Ані у медичній літературі, ані в нормативних актах не визначається зміст такого поняття як медична послуга. Таким чином, ми бачимо, що Конституційний Суд України підтвердив у своєму рішенні відсутність визначення поняття медична послуга³⁵⁹. На жаль, на нормативному рівні дане питання досі залишається не врегульованим.

Слушною, на наш погляд, при визначення сутності послуг є думка С.В. Антонова. Так, він визначає, що медичною послугою є вид господарської або професійної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, а саме медичних установ чи ФОП, які займаються приватною практикою, що включає у себе використання спеціальних заходів стосовно здоров'я³⁶⁰.

Такі вчені як Головченко В.В., Гіжеський В.К., Ковальський В.С. вважають, що медична послуга це технологічний процес, якій надається на платній основі по проханню фізичних осіб чи особи, що виходить за рамки медичної допомоги³⁶¹.

³⁵⁹Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 1901 Кримінального кодексу України від 25 грудня 1998 року № 1-29/98 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-98>.

³⁶⁰Антонов С.В. Цивільно-правова відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю при наданні платних медичних послуг : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / С.В. Антонов. — К. : Ін-т держави і права ім. Корещького НАН України. — 2006. — 20 с.

³⁶¹Прасов О.О. Право на медичну допомогу та його зміст / О.О. Прасов // Сучасне українське медичне право : [монографія]. — [за заг. ред. С.Г. Стеценка]. — К.: Атіка, 2010. — С. 74.

З точки зору С.С. Шевчук медичною послугою називається одна з різновидів послуг, сферою застосування якої є ті суспільні відносини, в яких громадяни для задоволення своїх особливих потреб, отримують особливу споживчу вартість у вигляді спеціалізованої медичної діяльності окремого спеціаліста у сфері медицини або медичної організації. Він також вважає, що медична послуга є категорією економіко-правовою, тобто вона має певну вартість, а саме грошовий вираз тієї цінності, яку вона надає. До неї вносяться витрати виробництва послуг, її собівартість, а також вигода, яка повинна покривати потреби відтворення, щоб відповідна діяльність була рентабельною. Отже, у вартість медичної послуги вносяться потреби, які виправдовують витрати, і можливості окупності вкладень за рахунок прибутку, що здобувається. Тому для виробника медичної послуги вона завжди відплатна, зокрема у випадках надання такої послуги певному громадянину без утримання з нього плати³⁶².

Як правило серед основних критеріїв розмежування понять медична допомога та медична послуга виділяють саме місце надання таких послуг та чітку процедуру фінансування оплати за надання вищевказаних послуг.

У ч. 3 ст. 49 Конституції України зазначається, що у комунальних та державних закладах охорони здоров'я медична послуга повинна надаватися на безоплатній основі. Однак, аналізуючи, ми бачимо, що у суб'єктів господарювання при здійсненні медичної діяльності, майже усі медичні послуги надаються, частіше за всього, за плату.

За думкою Н. Гайдай до ще одного критерію розмежування вищевказаних понять є стан, у якому пацієнт знаходиться при наданні медичної допомоги або послуги³⁶³. Однак, вищевказані

³⁶²Шевчук С.С. Правовое регулирование возмездного оказания медицинских услуг: реалии и перспективы / С.С. Шевчук. — Ставрополь : Сев-Кав. ГТУ ; Ставрополь сервис школа, 2001. — С. 77-78.

³⁶³Гайдай Н. Правове регулювання та особливості договорів про надання медичних послуг / Н. Гайдай // Юридичний журнал. — 2010. — № 10. — С. 55–58.

критерії розмежування є достатньо умовними, у зв'язку з тим, що невідкладна допомога, що буде надаватися у приватній лікарні чи клініці може також вважатися медичною допомогою. Разом з тим стан, стан, у якому пацієнт знаходиться при наданні медичної допомоги є неоднозначним критерієм.

З точки зору С.В. Антонова до критеріїв розмежування даних відноситься також мета, тобто кінцевий результат. Кінцевим результатом всіх дій медичного закладу при зверненні фізичної особи для лікування є не лише поліпшення здоров'я людини, а головне — відсутність проявів хвороби, тобто одужання особи. У тому випадку, коли до медичного закладу звертається здорова людина, яка лише хоче вдосконалити окремі риси своєї зовнішності, таким результатом медичного втручання будуть лише естетичні зміни. Тобто можна дійти висновку, що при наданні медичної послуги може досягатися не лише лікувальний результат, а також й додатковий естетичний ефект.

Для аналізу сутності, сфери застосування та особливостей медичних послуг необхідно здійснити їхню класифікацію.

Існує багато підходів до класифікації медичних послуг, що обумовлено різноманіттям видів і умов надання медичних послуг. Серед таких критерії можна виділити: за характером, за суб'єктом надання, залежно від пацієнта (його громадянства, віку), за строками, за умовами надання послуги, за критерієм оплатності тощо.

Особливої уваги заслуговує класифікація залежно від особливостей послуг:

- реабілітаційні послуги.

Медичною реабілітацією є процес надання медичної допомоги, спрямований на розвиток функціональних і психологічних здібностей індивідуума, для того щоб самостійно вести активне життя;

- послуги щодо зміни статевої належності.

Медико-біологічні та соціально-психологічні показання для зміни (корекції) статевої належності визначаються наказом МОЗ № 60 від 03.02.2011 року. При цьому в Україні відсутня належна регламентація даного питання;

- терапевтичні послуги.

Терапія — процес, бажаною метою якого є полегшення, зняття або усунення симптомів і проявів тієї чи іншої хвороби, патологічного стану чи іншого порушення життєдіяльності, нормалізація порушених процесів життєдіяльності і виліковування, відновлення здоров'я³⁶⁴;

- послуги з трансплантації органів.

Найбільш розповсюдженою у світі є трупна трансплантація, тобто пересадка органів і тканин від померлої людини — трупа. Однак, в Україні трансплантація органів майже не здійснюється, що пов'язано з тим, що чинна нормативно-правова база не відповідає вимогам сучасної медицини;

- акушерсько-гінекологічні та репродуктивні послуги.

Репродуктивні права є визнаними в національних законодавствах багатьох держав, а також в міжнародних документах з прав людини. До послуг з репродуктивного здоров'я відносяться послуги з лікування безпліддя, штучне запліднення, сурогатне материнство, доступ до безпечного абортів та лікування ускладнень, що є його наслідками. Перелік з надання репродуктивних послуг є невичерпним;

- стоматологічні послуги.

Стоматологічна послуга є професійною дією, що виконується у відношенні до пацієнта та спрямована на профілактику захворювань зубів і порожнини рота, їх діагностику та лікування, що має самостійне закінчене значення і характеризується визначеною вартістю;

³⁶⁴Словарь медицинских терминов. URL: <http://www.menshealth.kiev.ua/glossary.php>

- косметологічні послуги.

Пов'язані з можливістю заподіяти шкоду замовникові, адже їх надання передбачає вірогідність виявів супутніх побічних шкідливих властивостей впливу косметологічної послуги на організм людини;

- хірургічні послуги.

Ступінь професійного медичного ризику зумовлений неможливістю гарантувати при наданні хірургічних послуг досягнення позитивного результату внаслідок такої діяльності на підставі фізіологічних особливостей кожного людського організму. Належними слід вважати дії лікаря спрямовані на реалізацію найбільш відповідного способу лікування пацієнта та досягнення іншого позитивного результату відповідно до стандартів надання хірургічних послуг;

- послуги з пластичної хірургії.

Пластична хірургія — це напрям хірургії, що займається оперативним втручанням, що спрямований на усунення деформацій і дефектів будь-якого органу, тканини або поверхні людського тіла. На сьогодні не розв'язаним на законодавчому рівні залишається питання про включення пластичної хірургії до переліку лікарських спеціальностей. Проте, даний розділ хірургії інтенсивно розвивається.

У період пандемії COVID-19 доволі актуальним видаються дистанційні медичні послуги та телемедицина. Телемедицина — це новий напрям медицини, який містить в себе комплекс заходів, дій та технологій, які використовуються при процесі наданні медичної допомоги з застосуванням засобів дистанційного зв'язку³⁶⁵. Або іншими словами це надання медичної допомоги хворим за рахунок поєднання Інтернету, комп'ютерів та будь-яких інших комунікаційних технологій.

³⁶⁵ Телемедицину почнуть впроваджувати в сільських амбулаторіях. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/telemedicinu-pochnut-vprovadzhuvati-v-silskih-ambulatorijah-->

У 2017 року вступив у дію Закон України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» та підписано Меморандум щодо впровадження телемедицини.

До основних питань вищевказаного Меморандуму відносяться питання щодо :

- аналізу досвіду інших держав при обміні даними медичних досліджень з застосуванням телекомунікаційних засобів;
- створення та запуску електронної бази медичних даних, включаючи обмін медичною інформацією;
- організації телемедицини та мереж її використання;
- розроблення вимог до медичного обладнання та програмного забезпечення, у тому числі навчання сімейних лікарів роботі з таким обладнанням;
- створення так званої Книги рекомендацій, яка буде визначати вимоги до первинної медичної допомоги у сільській місцевості;
- вивчення досвіду нового будівництва чи реконструкції медичних закладів, які надають первинну медичну допомогу у європейських країнах³⁶⁶.

Одним із вдалих прикладів створення консультативних центрів, які працюють дистанційно для надання медичної допомоги населенню є Medinet — професійна телемедична мережа України для всіх рівнів медичної допомоги. Вона дозволяє лікарям первинної медичної ланки (терапевтів, сімейних лікарів, педіатрів) консультуватися з вузькопрофільними лікарями, які підключені до системи.

Завдяки даній платформі лікарі у віддалених районах, перед тим як викликати вузькопрофільного фахівця з обласної лікарні,

³⁶⁶ Меморандум щодо впровадження телемедицини. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minregion-moz-svitovij-bank-ta-ministerstvo-zakordonnih-sprav-torgivli-ta-rozvitku-kanadi-pidpisali-memorandum-shodo-vprovadzhennya-telemedicini>

запитують профільну телемедичну консультацію. Відповідний фахівець виїжджає в район, лише якщо під час такої консультації питання не вирішується.

Телемедичні системи слугують достатньо ефективним інструментом для вирішення медичних завдань. Серед них:

- допомога лікарям, які працюють у віддалених стаціонарних або тимчасово розгорнутих медичних пунктах;
- полегшення поширення документів у структурі регіональної охорони здоров'я;
- передавання певного досвіду та знань спеціалістів провідних медичних і учбових центрів лікарям, що практикують, у тому числі проведення серед них кваліфікаційних іспитів та сертифікацій;
- надання необхідного набору функцій для вирішення завдань лікування, діагностики та реабілітації хворих, навчання медичних працівників та підвищення їх кваліфікації;
- зв'язування об'єктів охорони здоров'я у регіонах в єдиний інформаційний телемедичний простір.

Усі рішення для телемедицини можна розподілити на основні три групи:

- телемедичні комплекси консультаційного характеру;
- телемедичні програмно-апаратні комплекси операційного характеру;
- мобільні телемедичні системи та комплекси³⁶⁷.

Таким чином ми бачимо, що основною метою цього меморандуму є впровадження провідного міжнародного досвіду при створенні якісної первинної медичної допомоги у сільській місцевості.

³⁶⁷ Панченко О.А. Медицина и интернет / Панченко О.А., Лях Ю.Е., Антонов В.Г. — [1-е изд., испр.]. — Донецк: СПД Дмитренко, 2008. — С. 340-345; Сучасні телемедичні системи. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/firen/3zlepko_osnovy_biomedychnoho_radioelektronnoho_aparatobuduvannya/13.html

Через пандемію коронавірусу надання медичних послуг перейшло в онлайн-формат. Так, наприклад, на базі всеукраїнської системи «Поліклініка без черг» було запроваджено нову функцію онлайн-консультації. В умовах пандемії коронавірусу медичні працівники можуть надавати медичні послуги пацієнтам дистанційно та взаємодіяти з іншими лікарями для отримання їх професійних порад в особливо складних випадках. Дану систему запровадили під час медичної реформи та зараз її використовують майже 9000 лікарів та здійснено приблизно 10 мільйонів прийомів.

В умовах епідемії коронавірусу на базі даної системи розробники цієї програми створили платформу для надання лікарями пацієнтам онлайн-допомоги. Завдяки даній програмі лікарі також можуть консультуватися один з одним.

На онлайн-прийом пацієнт може записатись через сайт, обираючи потрібного спеціаліста-лікаря, вказуючи зручний для себе час та пацієнт має можливість провести телеконсультацію з лікарем безпосередньо зі свого особистого кабінету³⁶⁸.

Ще однією новелою є мобільні клініки. Так, в Україні також стали можливі онлайн консультації з лікарями первинної та вторинної ланки через новий мобільний додаток ДоброДок +.

Через власний телефон можна одержати консультацію таких лікарів як кардіолог, терапевт, педіатр, гінеколога, невролог, та інших вузьких спеціалістів-лікарів. Пацієнт самостійно може обирати будь-якого лікаря. Головне, щоб відомості про такого лікаря були внесені до електронної бази мобільної клініки.

Додаток ДоброДок + підтримує режим аудіо і відеозв'язку, двосторонній обмін текстовими повідомленнями. До основних переваг відноситься швидкість та безпека отримання консу-

³⁶⁸ Лікарі можуть консультувати онлайн. URL: <https://medprosvita.com.ua/likari-mozhut-konsultuvati-patsiyentiv-onlajn-detavno/?fbclid=IwAR0DiKkXJ7JWP-JBsm7j-j8TiRcz2qwMmgnUvSXFFk1TRwky7h0UxieiNxnQ>

тації, зручні у використанні онлайн кабінети, доступність медичних послуг.

Зручність використання такого додатку полягає у наступному.

По-перше, це його доступність. Дистанційне обслуговування економить час порівняно зі звичайним зверненням до приватної клініки. Особливо додаток є цікавим при його використанні корпоративними клієнтами. Так, власники підприємства, замість не завжди якісного медичного страхування отримують недорого, а головне якісну медичну послугу для своїх робітників.

По-друге, це його безпека. В умовах пандемії коронавірусу консультування пацієнтів дистанційно може рятувати здоров'я та життя людей завдяки виключенню контакту з потенційно хворими клієнтами-пацієнтами та спеціалістами-лікарями. Щоб уникнути можливості зараження COVID-19 при відвідуванні кабінету лікаря, пацієнтам пропонують користуватися такими зручними на наш погляд дистанційними консультаціями.

По-третє, це консультування у будь-якій час (24/7). Пацієнт може отримати медичну консультацію в будь-який зручний для нього час — протягом 5 хвилин необхідний лікар реагує на звернення, що дозволяє заощадити час на дорогу до медичного закладу³⁶⁹.

Таким чином ми бачимо, що пацієнту дуже зручно працювати у такому форматі. Тим більше, що усі висновки щодо хвороби, історія усіх звернень пацієнтів до лікарів та результати аналізів зберігається у мобільному пристрої у особистому електронному кабінеті такого пацієнта. Крім того, через даний додаток пацієнт в один клік може замовити доставку до його місця фактичного перебування медикаментів, які призначив лікар.

З кожним роком різновидів медичних послуг стає все більше. Так, зараз через пандемію COVID-19 у всьому світі зростає попит

³⁶⁹Твій лікар в смартфоні: онлайн консультації лікарів тепер в мобільній клініці ДоброДок. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2020/04/23/659686/>

на дистанційні медичні послуги, а телемедичне консультування є головним інструментом для надання своєчасної та адекватної медичної допомоги пацієнту.

Реалії формування охорони здоров'я в Україні створюють передумови, що телемедичні технології можуть стати основним джерелом спеціалізованих медичних послуг в ряді ситуацій, в тому числі при медичному забезпеченні за екстремними показаннями.

5.3. Примусове ліцензування в сфері інтелектуальної власності щодо лікарських засобів: світовий досвід

Як правило, після видачі патенту його власник має виключне право перешкоджати комерційному використанню охороняється патентом винаходу (що розуміється як виготовлення, використання, пропозиція до продажу, продаж або ввезення) іншими особами без його дозволу на території країни (регіону), щодо яких діє патент, протягом терміну патентної охорони. Крім того, власник патенту має право передавати право на свій винахід і укладати договори про видачу ліцензій на його використання. Такі ліцензії, що видаються патентовласникам, вважаються «добровільними». Проте, при певних обставинах компетентний національний орган має право видавати третім сторонам так звані «примусові» або «недобровільні» ліцензії (в конкретних юрисдикціях використовується той чи інший термін), що дозволяють використовувати охороняється патентом винахід протягом терміну дії патенту без дозволу патентовласника. Видача примусової ліцензії, зокрема, означає, що суд або інший компетентний орган дає фізичній особі або організації, які не є власниками прав, спеціальний дозвіл на виготовлення, використання, продавати або імпортувати охороняється патентом